

"Fakat nümune için şu zabitin cüzdan ve defterine bakacağız: Bu cüzdanda zabitin rütbesi, maaşı, vazifesi, matlubatı, düstur-u harekâtı vardır..." İzah eder misiniz?

[On İkinci Sûret'in](#) izahının tamamı [On Birinci Hakikat'te](#) geçmektedir. Meselâ, bir kısmını aldığımız aşağıdaki ifadelerden, cüzdan ve defterin ne mânaya geldiği net ifade edilmektedir. Cüzdandan maksat, kalp ve kalbe bağlı latifeler; defterden maksat ise akıldır.

"Elhasıl: Nasıl hikâye-i temsiliyede bir zabitin cüzdanına ve defterine bakıp görmüştük ki: Hem rütbesi, hem vazifesi, hem maaşı, hem düstur-u hareketi, hem cihazatı bize gösterdi ki, o zabıt, o muvakkat meydan için değil; belki müstekar bir memlekete gidecek de ona göre çalışıyor."

"Aynen onun gibi, insanın kalb cüzdanındaki letâif ve akıl defterindeki havas ve istidadındaki cihazat, tamamen ve müttefikan saadet-i ebediyeye müteveccih ve ona göre verilmiş ve ona göre teçhiz edilmiş olduğuna ehl-i tahkik ve keşif müttefiktiler."

"Ezcümle: Meselâ, aklın bir hizmetkârı ve tasvircisi olan kuvve-i hayaliyeye denilse ki, 'Sana bir milyon sene ömürle saltanat-ı dünya verilecek; fakat âhirde mutlaka hiç olacaksın.' Tevehhüm aldatmamak, nefis karışmamak şartıyla, 'Oh' yerine 'Ah' diyecek ve teessüf edecek. Demek, en büyük fâni, en küçük bir alet ve cihazat-ı insaniyeyi doyuramıyor."

"İşte bu istidattandır ki, insanın ebede uzanmış emelleri ve kâinatı ihata etmiş efkârları ve ebedî saadetlerinin envâına yayılmış arzuları gösterir ki, bu insan ebed için halk edilmiş ve ebede gidecektir. Bu dünya ona bir misafirhanedir ve âhiretine bir intizar salonudur."(1)

İnsanın ruhuna takılan bütün cihazlar, duygular ve latifeler âhirete bakıyor ve oraya işaret ediyor. Meselâ kalpteki aşk-ı beka bu dünyaya sığmıyor. Kalp ebedî yaşamak arzu ettiği halde dünya geçici ve fanidir. Ya da kalbin o kadar çok emel ve arzuları vardır ki bu dünyada binden birisine ulaşamıyor.

Akıl tam kapasitesini bu dünyada kullanamıyor. İnsanın aklî melekesini kayıtlayan ve hakikatleri görmesine mani çok sebepler ve perdeler vardır. Demek aklın kemaliyle kullanacağı başka ve daimî bir âlem var.

Anne karnındaki bir bebeğin âzaları nasıl dünyaya işaret ediyorsa, insanın latifeleri, duyguları ve arzuları da âhiret âlemine işaret ediyor. Dünya hayatı insan mahiyetine dar gelen bir elbise hükmündedir. Bu da insanın bu dünyaya ait olmadığına en büyük ispatıdır.

Zâbit burada insanı temsil ederken, zabitin görev ve vazifeleri de insanın ebede uzanan duygu ve cihazlarını temsil ediyor.

“İstidadındaki cihazât” ifadesi ise ilim, kudret, irade gibi sıfatlardan, inanmaya, anlamaya, sevmeye kadar insan ruhunun bütün vazifelerini içine alır. Bunları akıl ve kalpten ayrı düşünemeyiz.

Kalp, akıl, ruh, vicdan hep aynı şeydir, ancak yapılan işlere göre farklı isim alırlar. Bir insanın dört ayrı mesleği olsa, her birisi için ayrı bir isimle anılır, ama o yine bir tek kişidir. Ruha verilen bu farklı isimler de bunun gibidir.

Şu var ki, ruh **“bu âlemi göz penceresinden seyrettiği”** gibi, düşünme fiilinde de beyni kullanmaktadır. Nasıl, gözümüze bir arıza geldiğinde görmemizde aksama oluyorsa, beyindeki bir merkezde rahatsızlık olduğunda da o merkezle alâkalı icraatta aksaklık olur. Ama bu hâl, düşünenin beyin olduğu mânasına gelmez.

Kalbin kendisi bir latîfe-i Rabbaniye olduğu halde, **“kalb cüzdanındaki letâif”** ifadesine göre onda nice latîfeler vardır.

Latîfe (çoğulu *letâif*) **“cismanî olmayan, ruha ait”** gibi mânalara gelir. Buna göre **kalb, ruh, vicdan, akıl, hafıza, hayal, beş duyu, sevgi, korku, şefkat, merhamet** birer **latîfe**dirler.

Nasıl, **“organ”** kelimesi **“el, ayak, mide, ciğer”** gibi bütün maddî cihazlarımızın ortak ismi ise, **latîfe (letâif)** de öyledir. O da bütün **manevî cihazlarımızın** ortak ismidir.

(1) bk. [Sözler, Onuncu Söz, On Birinci Hakikat.](#)